

УДК 376.018.3-056.26-053.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/53-2-42>**Олена САВЧУК,***orcid.org/0000-0002-5294-3751*

аспірант

Інституту спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

(Київ, Україна) *olenkasavchuk1974@gmail.com*

## РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

У статті розглянуто питання навчання іноземним мовам здобувачів освіти із особливими освітніми потребами. Вивчення англійської мови має велике значення для кожної дитини, у тому числі для дитини з особливими потребами. Головною метою навчання англійської мови є формування комунікативної компетенції учнів, основою якої є комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань та навичок. Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціокультурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які сприяють соціалізації особистості в новому для неї суспільстві. Основними комунікативними вміннями, якими повинні опанувати учні з порушеннями слуху є вміння здійснювати спілкування у монологічній та діалогічній формах, читати і розуміти тексти різних жанрів і видів, здійснювати спілкування у писемній формі відповідно до поставлених завдань, адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови, як засіб усвідомленого оволодіння англійською мовою, використовувати невербальні засоби спілкування. Відповідно до завдань, які стоять перед вчителями англійської мови, автором статті визначено роль і місце компетентнісного підходу в навчанні англійської мови дітей із порушеннями слуху. Висвітлено стан запровадження в освітні програми спеціальних закладів (у тому числі навчально-реабілітаційних центрів) навчальних програм з англійської мови відповідно до основних концептуальних засад Нової української школи. Здійснено аналіз науково-теоретичних засад викладання іноземної мови для дітей з особливими освітніми потребами. Охарактеризовано компоненти інішомовної комунікативної компетентності: мовленнєвий, лінгвістичний, соціокультурний і загальнонавчальний. Зазначено вимоги до формування змісту навчального курсу з англійської мови для спеціальних закладів відповідно до компетентнісного підходу. Окреслено коло проблемних питань та шляхи їх вирішення, зокрема недостатня кваліфікація педагогічних кадрів, які володіють методиками навчання англійської мови у поєднанні зі спеціальними знаннями щодо навчання нечуючих дітей; брак навчально-методичного забезпечення, відсутність спеціальних підручників та посібників, потреба у модифікації та адаптації навчального матеріалу. Це зумовлює необхідність проведення наукових досліджень у цьому напрямку.

**Ключові слова:** компетентність, компетентність, інішомовна комунікативна компетентність, іноземна мова, спеціальна освіта, особливі освітні потреби.

**Olena SAVCHUK,***orcid.org/0000-0002-5294-3751*

Postgraduate Student

Institute of Special Pedagogy and Psychology

named Mykola Yarmachenko of the National Academy of Pedagogical Sciences

(Kyiv, Ukraine) *olenkasavchuk1974@gmail.com*

## IMPLEMENTATION OF A COMPETENCY-BASED APPROACH TO TEACHING ENGLISH TO CHILDREN WITH HEARING IMPAIRMENTS

The article deals with the issues of teaching foreign languages to applicants for education with special educational needs. Learning English is of great importance for every child, including a child with special needs. The main goal of teaching English is the formation of students' communicative competence, which is based on communication skills formed on the basis of language knowledge and skills. The development of communicative competence depends on sociocultural and sociolinguistic knowledge, skills and abilities that contribute to the socialization of the individual in a new society for her. The main communication skills that students with hearing impairments should master are the ability to communicate in monologue and dialogic forms, to read and understand texts of different genres and types, to communicate in writing in accordance with the tasks set, to adequately use the experience gained in studying their native language, as a means of conscious mastery of English, use non-verbal means of communication. According to the tasks facing English language teachers, the author of the article defines the role and place of the competence-based approach in teaching English to children with hearing impairments. The article reflects the state of implementation of educational programs in English in

*the educational programs of special institutions (including educational and rehabilitation centers) in accordance with the basic conceptual foundations of the New Ukrainian School. The analysis of the scientific and theoretical foundations of teaching a foreign language for children with special educational needs has been carried out. The components of foreign language communicative competence are characterized: speech, linguistic, sociocultural and general educational. The requirements for the formation of the content of the English language course for special institutions in accordance with the competence-based approach are indicated. A range of problematic issues and ways to solve them are identified, in particular, insufficient qualifications of teaching staff who have methods of teaching English in combination with special knowledge in teaching deaf children; lack of educational and methodological support, lack of special textbooks and manuals, the need for modification and adaptation of educational material. This leads to the need for scientific research in this direction.*

**Key words:** *competency, competence, foreign language communicative competence, foreign language, special education, special needs.*

**Постановка проблеми.** Відповідно до концепції Нової української школи зміст типових освітніх програм початкової освіти спрямований на формування у здобувачів освіти ключових компетентностей. Однією з них є спілкування іноземними мовами, яке передбачає можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіти навичками міжкультурного спілкування, що суттєво розширює можливості дитини з особливими освітніми потребами до соціальної адаптації, інтегрування та самореалізації в умовах динамічного розвитку світу. У цьому контексті питання навчання англійської мови посідає особливе місце через її статус як однієї з мов міжнародного спілкування та кодування найрізноманітнішої інформації, починаючи від інструкцій побутових приладів до новітніх наукових розробок.

У сучасній системі освіти посилення інтересу до вивчення іноземних мов продиктовано євроінтеграційними процесами, а також глобалізацією усіх сфер життя. Вивчення іноземної мови має неабияке значення для кожної дитини, у тому числі для дитини з порушеннями слуху.

У навчанні англійської мови учнів із порушеннями слуху виникають додаткові труднощі в оволодінні мовою та мовленням, що пов'язано із частковим чи повним порушенням слухової функції, ступеня оволодіння учнем навичками усного та писемного мовлення, необхідністю забезпечення наскрізної корекційної-розвиткової роботи. Проблеми виникають насамперед при аудіюванні, що є основою для розвитку вмінь усного мовлення, читання та письма.

Актуальності зазначена проблема набула у зв'язку із оновленням змісту освіти дітей із порушеннями слуху. З 2014/2015 року до інваріантної частини навчальних планів з 5 класу спеціальних шкіл та навчально-реабілітаційних центрів для дітей з порушеннями слуху внесено предмет «Іноземна мова», який до цього часу діти з порушеннями слуху не вивчали, що створювало певні обмеження та дискримінацію даної категорії дітей

при включенні їх у загальноосвітній простір та соціалізації.

Запровадження концепції Нової української школи у спеціальних закладах освіти ще більше загострило актуальність цього питання, оскільки із 2019/2020 навчального року діти з порушеннями слуху вивчають іноземну мову, починаючи із 2-го класу. У більшості спеціальних закладів як іноземну мову вивчають англійську. Вчителі англійської мови у спеціальних закладах для дітей із порушеннями слуху повинні володіти не тільки методикою викладання цієї мови, а й спеціальними знаннями із сурдопедагогіки, зокрема щодо формування вимови, розвитку усного мовлення, застосовувати допоміжні засоби комунікації (дактилювання, мануоральне мовлення) тощо. Тому освітньо-кваліфікаційний рівень педагогічних працівників, які викладають англійську мову в початкових класах для дітей з порушеннями слуху є дуже важливим фактором для забезпечення якості викладання іноземних мов у спеціальних закладах.

**Аналіз дослідження.** Для досягнення поставленої мети та розкриття тематики були використані методи пошуку, аналізу, систематизації та узагальнення дослідженого матеріалу.

Сьогодні впроваджуються освітні моделі, що ґрунтуються на гуманістичних засадах, тобто є особистісно зорієнтованими, і відображають особливості сучасного соціокультурного простору. До таких моделей належать «Державний стандарт початкової загальної освіти», який стосується і дітей з порушеннями слуху.

Головним завданням у роботі з учнями початкових класів з порушеннями слуху є формування ключових та предметних компетентностей. У новітній педагогічній науці поняття компетентність трактується як готовність до виконання певної діяльності, спроможність використовувати набуті знання, уміння та навички у житті. Компетентність, як прагнення і здатність до постійного розвитку, – це один із найважливіших аспектів особистісно-зорієнтованого навчання (Овчарук, 2004: 112).

Розвиток у школяра самостійності, здатності до самоорганізації, саморозвитку, самовиховання, самоосвіти – це одне з першочергових завдань учителя. Школа повинна підтримати, захистити дитину, озброїти механізмами, технологіями розробки життєвих стратегій, спрямованих на формування гармонійної компетентної конкурентоспроможної особистості, яка вміє творчо розв'язувати проблеми, повноцінно жити у новому світі, адекватно реагувати на зміни, постійно самовдосконалюється, намагається змінити на краще своє життя та життя своєї країни. А це залежить від додаткових якостей, тобто компетентностей. Важливим результатом якості навчально-виховного процесу має бути оволодіння кожним учнем ключовими компетенціями. Посилення компетентності спрямованості, як зазначається у Державному стандарті початкової освіти, створює передумови для індивідуалізації та диференціації навчання, запровадження особистісно орієнтованих педагогічних технологій, формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної та інших видів компетенцій учнів, поглиблення їх практичної і творчої діяльності. Компетентнісний підхід до організації навчально-виховного процесу на перше місце ставить не поінформованість учня, а вміння на основі знань вирішувати проблеми, які виникають у різних ситуаціях.

Зміст Концепції компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкової школи розробили наукові співробітники відділу навчання іноземних мов Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України О. Пасічник, кандидат педагогічних наук, доцент; Т. Полонська, кандидат педагогічних наук; В. Редько, доктор педагогічних наук, доцент.

Аналізуючи науково-теоретичні основи викладання іноземної мови, можна стверджувати, що в методиці навчання англійської мови переважають комунікативний та компетентнісний підходи. Вони передбачають створення комунікативних ситуацій для оволодіння фонетикою, лексикою та граматикую в контексті змодельованих у процесі навчання ситуацій взаємодії. Більшість науковців зосереджуються на методиці формування окремих аспектів володіння мовою, зокрема формування лексичної (С. Дениско, С. Смоліна, С. Шатілов та ін.), граматичної (Т. Бабенко, Н. Корінчук, І. Мірошник та ін.) чи фонетичної компетентностей (Н. Бориско, М. Дворжецька, В. Паращук, Т. Шиндор). Дослідники приділяють окрему увагу розвитку мовленнєвих механізмів володіння англійською мовою. Насамперед аудіюванню (М. Вайсбурд, І. Верещагіна, Н. Гез, Г. Рогова,

О. Устинова й ін.), читанню (Ю. Деркач, О. Жабська, З. Кличнікова й ін.), говорінню (Г. Рогова, І. Чепурна й ін.), письму (І. Бім, Н. Гез, М. Жинкін, М. Петрієнко, С. Шатілов та ін.) (Методика викладання іноземних мов, 2002). Проте означені дослідження зосереджені на з'ясуванні загальних закономірностей навчання англійської мови. Головною умовою якості навчання англійської мови є врахування особливостей, подібності та відмінності її з основною мовою спілкування учня. Відповідно для дітей із порушеннями слуху – це співставлення стосується не тільки української мови, а й жестової. Тому питання навчання дітей із порушеннями слуху англійської мови є досить складним та маловивченим. У цьому плані основну увагу потрібно зосередити на поповненні словникового запасу учнів.

Навчання дітей із порушеннями слуху англійської мови у спеціальних школах присвячені науково-пошукові розвідки українських науковців: Е. Данілавичуте, О. Дробот, Г. Замші, О. Федоренко, Відповідно українські дослідники зауважують, що, на відміну від інших країн Європи, під час навчання англійської мови як іноземної до учнів із порушеннями слуху висувуються інші вимоги до мовленнєвої компетентності порівняно з однолітками, що чувають. Ідеться про врахування порушення слуху, яке суттєво ускладнює чи унеможлиблює оволодіння такими дітьми аудіюванням і говорінням. Це втілюється у спеціальних застереженнях у державних стандартах освіти, відповідно до яких навчання іноземної мови передбачає оволодіння такими дітьми лише двома різновидами мовлення як обов'язковими – читанням і письмом. Водночас аудіюванням і говорінням такі діти оволодівають, якщо є така можливість. Таке становище унеможлиблює застосування загальної методики навчання англійської мови таких дітей і зумовлює потребу в розробленні дієвих стратегій навчання англійської мови читання й письма (Замша, 2016).

**Мета статті** полягає в науковому обґрунтуванні особливостей запровадження компетентнісного підходу навчання англійської мови дітей з порушеннями слуху як провідного. Матеріали дослідження спрямовані на вдосконалення теоретичних знань з питань навчання англійської мови учнів з порушеннями слуху в початковій школі, огляду науково-методичного забезпечення викладання предмету.

**Виклад основного матеріалу.** Оновлення змісту навчання іноземних мов пов'язується із деякими змінами в напрямках розвитку сучасної шкільної освіти – спрямуванням навчальної

діяльності на вироблення в учнів необхідних життєвих компетентностей (life skills), що в майбутньому давали б змогу випускникам, які здобули повну загальну середню освіту, комфортно почуватися в сучасному світовому мультинаціональному та полікультурному просторі. На сучасному етапі розвитку освіти відбувається активна переорієнтація шкільної іншомовної освіти на компетентнісну, комунікативну, діяльнісну, особистісно орієнтовану та культурологічно спрямовану. Компетентнісний підхід до навчання іншомовного спілкування проявляється насамперед у процесі комунікативної діяльності, коли здобувачі освіти не тільки отримують певний обсяг знань, але й виконують систему навчальних дій, що забезпечують оволодіння цими знаннями в практичній діяльності. Лише за умови, що кожен учень особисто братиме участь у цьому процесі, чітко усвідомить функціональне призначення комунікативно спрямованих дій у комплексі з іншими навчальними діями, він зможе набути досвіду іншомовної комунікації в усній та письмовій формах (Бібік, 2004).

Саме ці положення можуть слугувати підґрунтям для побудови змісту компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкових класів з порушеннями. До основних напрямів змісту навчання іноземних мов учнів 1–4 класів для дітей з порушеннями слуху відповідно до компетентнісного підходу належать такі: а) переосмислення сутності навчального матеріалу щодо його доцільності, доступності, відповідності комунікативним потребам учнів цієї вікової категорії та їх психофізичним особливостям, достатності для забезпечення їхніх іншомовних комунікативних вмінь; б) визначення значущих для учнів з порушеннями слуху, відповідно до їхніх потенційних можливостей, зв'язків вивченого матеріалу із життєвою практикою, рівнем використання в реальних умовах спілкування; в) забезпечення ефективної активізації мовного матеріалу в різних видах мовленнєвої діяльності через умотивованість навчальних дій і використання оптимальної системи вправ і завдань та доцільних допоміжних матеріалів; г) сприяння усвідомленому і вмотивованому засвоєнню учнями способів діяльності з навчальним іншомовним матеріалом у межах певного кола понять, явищ, процесів, об'єктів, фактів, зокрема тем для спілкування, змісту мовних і мовленнєвих засобів, набуття досвіду самостійно виконувати мовні операції та мовленнєві дії тощо. Саме ці положення можуть слугувати підґрунтям для побудови змісту компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів початкових

класів з порушеннями слуху. Початковий етап навчання іноземної мови надзвичайно важливий у всьому навчальному курсі. Відповідно до проекту Концептуальних засад реформування середньої освіти «Нова українська школа» передбачається два цикли початкової освіти: 1) адаптаційно-ігровий (1–2 класи); 2) основний (3–4 класи). Така структура зумовлює вибір особливих форм, методів і прийомів навчання іншомовного спілкування молодших школярів. Так, у першому циклі перевага має надаватися ігровій діяльності та часу її виконання з урахуванням індивідуальних особливостей школярів; навчання іншомовного спілкування доцільно організовувати через діяльність із використанням ігрових методів; навчальна робота має вмотивовуватись і викликати зацікавленість учнів. Більшість видів комунікативної діяльності здійснюється на репродуктивному рівні за зразком як орієнтовною основою виконання операцій і дій. У другому циклі, урахуовуючи потенційні можливості школярів, набутий ними навчальний досвід (міжпредметні зв'язки), основна увага спрямовується на використання методів, які навчають робити самостійний вибір способів засвоєння навчального змісту, зіставляти, систематизувати, узагальнювати, робити елементарні висновки, висловлювати оцінні судження, пов'язувати вивчене із практичним життям, дозволяють активніше долучати продуктивні види діяльності. У цей період системно формуються основи іншомовної комунікативної компетентності, необхідні та достатні для її подальшого розвитку й удосконалення; учні оволодівають елементами культури мовлення й комунікативної поведінки. Тут відбувається становлення початків іншомовних фонетичних, лексичних, граматичних та орфографічних навичок і вмінь аудіювання, говоріння, читання й письма в межах програмних вимог. Зміст іншомовної освіти в початковій школі різнобічно співвідноситься із подальшими етапами шкільного навчання. Цей факт засвідчує про її цільове спрямування, неперервність і наступність із базовою середньою (5–9 класи) і профільною (10–12 класи) освітою. Пропоновану Концепцію як систему поглядів на зміст компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів 1–4 класів для дітей з порушеннями слуху створено на новітніх дидактичних, методичних і психологічних засадах та відповідно до сучасних тенденцій розвитку педагогічної науки. Вона дає уявлення про: засади побудови навчального процесу; добір і методичну організацію навчального матеріалу, методи і способи його засвоєння; систему вправ і завдань як засобів формування

іншомовних комунікативних навичок і умінь; форми організації діяльності з метою оволодіння іншомовним матеріалом; функції, що мають виконувати додаткові дидактичні засоби навчання; дидактичні та методичні принципи навчання; роль і місце рідної мови та навчального досвіду учнів з порушеннями слуху під час оволодіння іноземною мовою. Навчання іноземних мов учнів 1–4 класів організовується відповідно до мережі годин, визначених навчальним планом. У зв'язку з цим для повноцінного забезпечення освітньої діяльності, окрім підручників, передбачається можливість використовувати інші засоби, адаптовані до дидактичних і методичних положень Концепції та умов навчання. Навчальні досягнення з іноземної мови кожного учня на кінець четвертого класу повинні відповідати вимогам Державного стандарту початкової загальної освіти (Державний стандарт базової освіти, 2011).

При навчанні дітей з порушеннями слуху ефективною є діяльнісна технологія навчання іншомовного спілкування. Насамперед це стосується цілей навчання, що декларують формування в учнів комунікативної компетентності, базою для якої слугують комунікативні вміння, сформовані на основі мовних знань і навичок. За діялісного підходу пріоритетним об'єктом навчання стає діяльність, яка ґрунтується на виконанні певної системи дій. Для учнів з порушеннями слуху 1–4 класів варто визначити таку систему, котра зумовлюється вимогами навчальної програми й узгоджується з потенційними можливостями молодших школярів. Пріоритетом її має бути виконання різноманітних комунікативно спрямованих дій, що забезпечують оволодіння і мовою, і мовленням, і практичними вміннями адекватного їх застосування в різних соціальних умовах, у яких відбувається комунікація. Відповідно, основний зміст навчання іноземних мов можна розглядати як дидактично доцільно дібрану й особливим способом організовану структуру навчальних дій учнів, спрямовану на оволодіння спілкуванням в усній і письмовій формах відповідно до комунікативних намірів, які узгоджуються зі змістом навчальної програми. Це означає, що навчальна діяльність на уроках іноземних мов має бути адекватною її цілям: навчати говорити через говоріння (через виконання дій, спрямованих на оволодіння цим видом мовленнєвої діяльності), навчати читати через читання, навчати слухати через аудіювання, якщо дитина слухопротезована, навчати писати через письмо. Саме у цьому твердженні розкривається основна сутність компетентісно орієнтованого навчання. Відповідно до потенційних можливостей і навчального

досвіду молодших школярів, слухопротезування, рівнем розвитку слухової функції та мовлення усі дії можуть виконуватися спочатку за зразком, спряжено з учителем, а потім самостійно. Відтак змінюються методи і форми навчання, переорієнтовуючись на активну практичну мовленнєву діяльність (усну та письмову) з урахування вікових та психофізіологічних особливостей учнів. Зазвичай така робота здійснюється за допомогою відповідно дібраних вправ і завдань. Успішному оволодінню навчальними комунікативними діями відповідно до визначених цілей сприятиме використання таких типів вправ і завдань: 1) операційного; 2) вибіркового; 3) планувального; 4) класифікувального; 5) стимулювального; 6) мотивувального. Зазначені вправи і завдання характерні для діялісно орієнтованого процесу навчання і здатні різнобічно забезпечувати компетентісно орієнтоване навчання іноземних мов учнів початкової школи з порушеннями слуху. Перший тип вправ і завдань спрямовується на формування мовних навичок через виконання учнями операцій, що забезпечують засвоєння форми мовної одиниці. Зазвичай такі вправи доцільно супроводжувати відповідною інструкцією і зразком як орієнтовною основою діяльності. Другий тип характеризуються більшою самостійністю учнів і виконується на засадах орієнтовної основи діяльності. Головне їх призначення – засвоєння способів вибору доцільних операцій для досягнення визначеної мети. Це вправи на заповнення пропусків одним із кількох запропонованих варіантів, на формування речень із запропонованих частин, на конструювання тексту із запропонованих речень, на вибір заголовка до прочитаного тексту із кількох запропонованих, на добір відповідного синоніма/антоніма до певного слова, на вибір правильної відповіді з кількох запропонованих. Третій тип передбачає виконання операцій/дій за аналогією. Ця робота організується в такий спосіб, щоб її учні здійснювали усвідомлено, відповідно до сформованої орієнтовної основи діяльності як певного плану, у якому чітко простежується і зміст, і послідовність виконання операцій та дій. Головна їх мета – навчити школярів нормативно використовувати певні мовні/мовленнєві форми: словосполучення, усталені мовленнєві зразки, форми слів/речень тощо. До четвертого типу належать ті, що сприяють формуванню в учнів здатності класифікувати мовні одиниці чи мовленнєві явища за певними ознаками, навчають виділяти головне й другорядне, аналізувати об'єкти і явища, обґрунтовувати власні дії. П'ятий тип – це власне комунікативні завдання, що супроводжуються певними стимулами, які зорієтовують учнів у виборі об'єктів/явищ, мовних/мовленнєвих одиниць як

засобів вираження, серії малюнків/фотографій тощо для здійснення спілкування. Орієнтовна основа діяльності, виражена такими засобами, може бути закладена у змісті вербального формулювання основного завдання, а також матеріалізована у схемах, таблицях, малюнках/фотографіях як засобах, які його супроводжують. Завдання шостого типу сприяють усвідомленню школярами повного обсягу діяльності, що ними виконується. На будь-якому етапі вивчення мови учні мають чітко розуміти, для чого їм потрібна та чи інша дія, бачити перспективи результату своєї роботи, уміти реально її оцінювати, а також усвідомлювати її місце в системі власних комунікативних намірів, на які спрямована їхня діяльність. Комплекс таких навчальних дій акумулюється у творчих видах комунікативної діяльності: навчально-мовленнєвих ситуаціях, рольових іграх, проєктній роботі. Саме в них учні здатні продемонструвати рівень своїх мовленнєвих здібностей, порівняти їх із результатами роботи однокласників, оцінити власну діяльність. Отже, ефективність діялісно орієнтованого змісту навчання іноземних мов учнів 1–4 класів з порушеннями слуху різнобічно залежить від оптимально визначеної системи навчальних дій, спрямованих на оволодіння іншомовною комунікацією, і від раціонального структурування компонентів цієї системи впродовж курсу навчання в закладах початкової освіти для нечуючих дітей.

До найважливіших для вивчення іноземних мов психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку з порушеннями слуху можна віднести питання їхнього інтелектуального розвитку, здібностей, мислення, мовлення, пам'яті та використання її можливостей, механізмів говоріння, пізнавальних інтересів, уваги, слухового сприймання, розвитку вольових якостей, переходу від ігрових форм роботи до навчальних, уміння організувати та оцінювати власну діяльність тощо. Визначальною характеристикою компетентнісно орієнтованого навчання іноземних мов молодших школярів з порушеннями слуху є дидактично доцільний добір і раціональна методична організація навчальних матеріалів, які використовуються для формування іншомовної комунікативної компетентності та сприяють створенню умов для розкриття й розвитку їхніх індивідуальних потенційних можливостей.

Компетентнісно орієнтоване навчання іноземних мов у 1–4 класах повинно забезпечувати нечуючим учням із різним рівнем готовності до оволодіння предметом, різними розумовими здібностями, станом слуху та слухопротезування, різним ставленням до отримання освіти тощо

можливість самостійно вибудовувати власну траєкторію навчання відповідно до своїх психологічних особливостей і потреб. Цьому мають сприяти чинники, що узгоджуються з іншомовними комунікативними потребами молодших школярів з порушеннями слуху:

- наявність у змісті навчання засобів організації елементарної продуктивної діяльності учнів: дослідницької, творчої, такої, що забезпечує їхню участь у діалозі, надає змогу зіставляти різні точки зору й підходи; сприяє формуванню оцінної позиції щодо навчального матеріалу; дозволяє осмислювати прочитане/почуте/побачене;

- проєктування різних видів самостійної пошукової діяльності: системи пізнавальних завдань; методів самостійного ознайомлення з новим матеріалом з опорою на допоміжні засоби і без них; використання елементарних дослідницьких завдань (проєктної роботи); використання методу аналогії тощо;

- посилення мотиваційної функції навчання: уникнення нецікавого викладу матеріалу, його динамічність; заохочення і стимулювання співпраці вчителя з учнями, створення ситуації успіху;

- наявність завдань на вибір, індивідуального матеріалу; дидактично доцільно дібраного навчального матеріалу тощо;

- реалізація процесуального компонента змісту навчання: наявність завдань, які навчають учнів ставити запитання й усвідомлювати мету діяльності, прогнозувати, здійснювати самоконтроль і самокорекцію, оцінювати якість виконаної роботи;

- наявність завдань, які сприяють усвідомлюванню учнями об'єктів спілкування, демонстрації власних оцінних суджень, дають змогу розуміти як лінгвістичну, так і тематичну інформацію, що пред'являється, а також розвивають здібності й особистісні цінності, допомагають самостійно орієнтуватися в ситуаціях спілкування. Перераховані положення мають узгоджуватися з віковими та психофізичними можливостями учнів з порушеннями слуху кожного класу і застосовуватися відповідно до набутого ними навчального досвіду.

**Висновки.** Отже, впровадження компетентнісного підходу має бути системним і багатовимірним процесом, воно цілеспрямовує всі компоненти навчального процесу на особистісно-діялісну, результативну освіту, стимулює педагогів з позицій актуальних та перспективних потреб розвитку дитини осучаснити свою методичну підготовку, залучати кожного учня до особистісно значущого, успішного навчання, розвивати позитивне мислення та відповідальну поведінку.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. Овчарук. Київ, 2004. 112 с.
2. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / Кол. авторів під керівн. С. Ніколаєвої. Вид. 2-е, випр. і перероб. Київ, 2002. 328 с.
3. Замша А., Федоренко О. Педагогічні аспекти навчання англійської мови учнів із порушеннями слуху. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 2016. № 3. 53–61.
4. Бібик Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування. Компетентнісний підхід в освіті: світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека освітньої політики / Під аг. Ред. О. Овчарук. Київ, 2004. 47–52.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року № 1392 «Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти».
6. Інноваційні технології навчання в початковій школі. Автори–упорядники: В. Телячук, О. Лесіна. Харків, 2007. 240 с.
7. Особистісно орієнтований підхід в початковій основі. Упоряд. О. Кондратюк. Київ. *Бібліотека „Шкільного світу”*, 2008. 128 с.
8. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів і методистів початкового навчання. О.Я. Савченко. 2-ге вид., доповн., переробл. Київ, 2009. 226 с.
9. Гарєєва В.В. Розвиток компетентності «Вміння вчитися» як засобу соціалізації учнів та модернізації навчально-виховного процесу на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*, 2008. № 22-23.
10. Дробот О., Замша А. Стратегії навчання англійської мови учнів із порушеннями слуху в умовах бімодально-білінгвального підходу. *Особлива дитина: навчання і виховання*, 2019. № 2. С. 21–27.

## REFERENCES

1. Kompetentnisnyi pidkhd u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy. [The competency-based approach in modern education: world experience and ukrainian perspectives] Biblioteka z osvithoi polityky. Pid zah. red. O. Ovcharuk. Kyiv, 2004. 112 s. [in Ukraine].
2. Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladah. [Methods of teaching foreign languages in secondary educational institutions] Pidruchnyk. Kol. avtoriv pid kerivn. S. Nikolaievoi. Vyd. 2-e, vypr. i pererob. Kyiv, 2002. 328 s. [in Ukraine].
3. Zamsha A., Fedorenko O. Pedagogichni aspekty navchannia anhliiskoi movy uchniv iz porushenniamy slukhu. [Pedagogical aspects of teaching English to students with hearing impairments] *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 2016. № 3. 53-61 [in Ukraine].
4. Bibyk N. M. Kompetentnisnyi pidkhd: refleksyvnyi analiz zastosuvannia. [The competency-based approach: reflexive application analysis] Kompetentnisnyi pidkhd v osviti: svitovi dosvid ta ukrainski perspektyvy. Biblioteka osvithoi polityky/ Pid ah. Red. O. Ovcharuk. Kyiv, 2004. 47-52 [in Ukraine].
5. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23 lystopada 2011 roku № 1392 “Pro zatverdzhennia Derzhavnoho standartu bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity”. [On approval of the state standard of basic and complete general secondary education] [in Ukraine].
6. Innovatsiini tekhnolohii navchannia v pochatkovii shkoli. [Innovative learning technologies in elementary schools] Avtory–uporiadnyky: V. Teliachuk, O. Lesina. Kharkiv, 2007. 240 s. [in Ukraine].
7. Osobystisno oriientovanyi pidkhd v pochatkovii osnovi. [A person-centered approach in elementary school] Uporiad. O. Kondratiuk. Kyiv, 2008. *Biblioteka “Shkilnoho svitu”*. 128 s. [in Ukraine].
8. Savchenko O.Y. Vychovnyi potentsial pochatkovoi osvity. [The educational potential of the elementary school] Posibnyk dlia vchyteliv i metodystiv pochatkovoho navchannia. O.Y. Savchenko. 2-he vyd., dopovn., pererobl. Kyiv, 2009. 226 s.
9. Harieieva V.V. Rozvytok kompetentnosti “Vminnia vchytysia” yak zasobu sotsializatsii uchniv ta modernizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu na urokakh anhliiskoi movy. [Development of competence “Learning to learn” as a means of socialization of students and modernization of the educational process in English lessons] *Anhliiska mova ta literatura*, 2008. № 22-23.
10. Drobot O., Zamsha A. Stratehii navchannia anhliiskoi movy uchniv iz porushenniamy slukhu v umovakh bimodalno-bilinhvalnoho pidkhdou. [Strategies for teaching English to students with hearing impairments in a bimodal-bilingual approach] *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*, 2019. № 2. s. 21–27.